

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ลำไยเป็นผลไม้ที่มีความนิยมบริโภคตลอดแถบเอเชีย และมีความสามารถปลูกได้ในหลายประเทศ เช่น จีน ไทย อิสราเอล ไต้หวัน และเวียดนาม เป็นต้น และมีการกระจายไปทวีปอื่นๆ เช่น ยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2540) รายงานว่า แหล่งผลิตลำไยที่ใหญ่และมีความสำคัญ ได้แก่ ไทย จีน ไต้หวัน และเวียดนาม โดยที่ไทยถือได้ว่าเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกที่ใหญ่ที่สุดของโลก เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ลำไยจึงเป็นไม้ผลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลผลิตลำไยนอกจากจะใช้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังสามารถส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศทั้งในรูปแบบของลำไยสด ลำไยแห้ง ลำไยกระป๋อง และลำไยแช่แข็ง จากรายงานของกรมเศรษฐกิจพาณิชย์ (2540) อ้างโดย ภาณุ (2542:7) การส่งออกลำไยสด และลำไยในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของไทย ในปี พ.ศ. 2540 มีปริมาณการส่งออกทั้งสิ้น 135,921 ตัน มูลค่า 5,030.7 ล้านบาท ตามตารางที่ 1 นับได้ว่าลำไยมีบทบาทต่อการนำเข้รายได้และเงินตราต่างประเทศเป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าลำไยนอกจากจะทำรายได้ให้แก่ชาวสวนลำไยแล้ว ยังมีบทบาทที่สำคัญต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น พ่อค้า โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป และผู้ส่งออก เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกลำไยปริมาณทั้งสิ้น 481,833 ไร่ (ภาคผนวก ข) โดยจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด 167,103 ไร่ รองลงมาคือจังหวัดลำพูน 161,226 ไร่ และจังหวัดเชียงราย 48,860 ไร่ (พงษ์ศักดิ์ และคณะ, 2541:3) แหล่งปลูกลำไยภาคเหนือที่สำคัญนอกเหนือจากจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงรายแล้ว ยังมีจังหวัดลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และตาก (นิพัฒน์ และเฉลิม, 2539:2)

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพในการผลิตลำไยเนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการปลูกลำไย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2540:108) รายงานว่า ผลผลิตลำไยปี 2540 ทั้งประเทศมีทั้งสิ้น 195,700 ตัน ตามตารางที่ 2 เป็นผลผลิตของจังหวัดลำพูน 71,900 ตัน จังหวัดเชียงใหม่ 65,000 ตัน และจังหวัดเชียงราย 31,800 ตัน ตามลำดับ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย(2541) รายงานว่าพื้นที่ปลูกลำไยของจังหวัดเชียงรายมีจำนวนทั้งสิ้น 48,860 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว 27,690 ไร่

ในการผลิตลำไยที่ผ่านมานั้นชาวสวนลำไยมักประสบปัญหาการออกดอก ติดผลเว้นปีของลำไยจึงทำให้ราคาจำหน่ายลำไยมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลง ในแต่ละปีแตกต่างกันมาก ซึ่งถือว่าไม่มี

เสถียรภาพด้านราคาเป็นอย่างยิ่ง (นิพัทธ์และเฉลิม, 2539:2) หากปีใดสภาพอากาศเอื้ออำนวย
 ผลผลิตลำไยออกสู่ตลาดมาก ราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้รายได้ที่เกษตรกรได้รับไม่มีความแน่นอน
 จากสภาวะการณ์ที่กล่าวมานั้น อุตสาหกรรมแปรรูปลำไยจึงมีความสำคัญ และมีสวนช่วยพยุง
 ระดับความต้องการและราคาผลผลิตภายในประเทศ ไม่ให้พบกับวิกฤติการณ์ได้เป็นอย่างดี
 กรมการค้าภายใน (2539:6) รายงานว่า ตลาดแปรรูปลำไย มีบทบาทมากขึ้น สามารถที่จะรองรับ
 ผลผลิตลำไยได้ถึง ร้อยละ 40 ของผลผลิตทั้งหมด หรือประมาณ 40,000 - 45,000 ตัน โดยการ
 แปรรูปเป็นลำไยกระป๋อง ลำไยอบแห้ง และลำไยแช่แข็ง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 แห่งประเทศไทย (2537: 11) รายงานว่า นโยบายและแผนพัฒนาประเทศ ได้ให้ความสำคัญต่อ
 อุตสาหกรรม รวมถึงการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมเกษตร นอกจากจะมีผลต่อการ
 เพิ่มมูลค่าของผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ของประเทศแล้ว ยังมีผลต่อการจ้างงาน และรายได้ของ
 ประชาชนอีกด้วย ไชยรัตน์ (2539:564) กล่าวว่าจากพื้นฐานเดิมที่อุตสาหกรรมเป็นการนำผล
 ผลิตส่วนเกินมาแปรรูป และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ และเพิ่มมูลค่าสูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้นในส่วนของ
 ภาคอุตสาหกรรมเกษตร จึงยอมรับกันว่าวัตถุดิบทางการเกษตรมีคุณภาพที่หลากหลาย และเป็น
 ปัญหาทั้งในกระบวนการผลิต และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ได้ ปัจจุบันเป็นยุคของการแข่งขันทาง
 การค้าเสรี คุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ จึงเป็นข้อได้เปรียบอย่างมากในการแข่งขัน

ถึงแม้ว่าที่ผ่านมามาประเทศไทยจะเป็นผู้ผลิต และส่งออกลำไย รายใหญ่ของโลกแต่จากการ
 ที่มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้นทุกปี อาจจะทำให้มีการขยายปลูกในท้องถิ่นที่ไม่เหมาะสม
 อาจจะมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพผลผลิตลำไยในอนาคตได้ กรอบกับปริมาณผลผลิตไม่
 สม่าเสมอทุกปี จึงทำให้กระทบต่อรายได้ที่เกษตรกรได้รับไม่มีความแน่นอน การผลิตด้านอุตสาหกรรม
 เกษตรต้องประสบปัญหาด้านต้นทุน และความไม่สม่ำเสมอของวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานเป็นต้น
 ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษา เรื่องสภาวะการปลูกลำไยเพื่ออุตสาหกรรม
 เกษตร เพราะถือวาระบบการเพาะปลูกสามารถกำหนดคุณภาพของผลผลิตได้ และมุ่งผลิตเพื่อ
 อุตสาหกรรมมากกว่าการส่งตลาดสด ในยุคการแข่งขันทางการค้าเสรี คุณภาพและมาตรฐานของ
 สินค้าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง การใช้ความเคยชินและประสบการณ์ที่ถ่ายทอดกันมา เป็นแนวทางใน
 การทำสวนลำไยของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพสูง ไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้อีกต่อไป
 ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องให้ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตลำไย เพื่อให้ได้ผลผลิตลำไย
 ที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ จึงจะแข่งขันกับต่างชาติได้

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณ และมูลค่าส่งออกลำไยสดและผลิตภัณฑ์ของไทย

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า: ล้านบาท

ปี พ.ศ.	ลำไยสด		ลำไยแช่แข็ง		ลำไยกระป๋อง		ลำไยแห้ง		รวม	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2536	21,310	398.1	160	9.9	8,392	338.4	879	96	30,741	842.4
2537	32,629	756.5	142	8.6	10,105	374	3,335	248.2	46,211	1,387.3
2538	31,721	882.1	160	9.4	10,555	415.2	3,655	195.5	46,091	1,502.2
2539	61,052	1,286.40	231	12.6	16,131	609.3	26,850	1,046.1	104,264	2,954.4
2540	81,633	2,119.90	239	14.8	15,974	753.1	38,075	2,142.9	135,921	5,030.7
2541 (มค.-มิย.)	111	7.4	46	3.2	3,251	173.1	271	32.8	3,679	216.5

ที่มา : กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง (อ้างโดย ภาณุ . 2542)

ตารางที่ 2 แสดงผลผลิต/แหล่งผลิตลำไยปี พ.ศ.2536-2540

หน่วย : ตัน

แหล่งผลิต/ปี	2536	2537	2538	2539	2540
ลำพูน	41,000	49,200	32,900	75,100	71,900
เชียงใหม่	44,000	46,800	50,100	56,700	65,000
เชียงราย	11,700	11,900	10,200	31,900	31,800
อื่น ๆ	29,300	15,000	33,300	37,000	27,000
รวม	126,000	122,900	126,500	200,700	195,700

แหล่งที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2540)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวะการปลูกลำไยของเกษตรกร ต่อการผลิตด้านอุตสาหกรรมเกษตร ในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกร ต่อการปลูกลำไยเพื่ออุตสาหกรรมเกษตร ในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปลูกลำไยของเกษตรกร ต่อการผลิตด้านอุตสาหกรรมเกษตร ในจังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาเรื่องนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อ เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการผลิตลำไยเพื่ออุตสาหกรรม ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดเชียงรายเท่านั้น

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรชาวสวนลำไย ที่มีการปลูกลำไยอยู่ในจังหวัดเชียงราย
 สภาวะการปลูกลำไย หมายถึง สภาพของการปลูกลำไย ตลอดจนวิธีการปฏิบัติดูแลรักษาลำไย ของเกษตรกร

การปลูกลำไยเพื่ออุตสาหกรรมเกษตร หมายถึง การผลิตลำไยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมแปรรูป

อุตสาหกรรมเกษตร หมายถึง อุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตลำไย ในลักษณะลำไยกระป๋อง ลำไยอบแห้ง และลักษณะอื่น ๆ

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานบางประการของเกษตรกร เช่น อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น